

ĪEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

EIROPAS SAVIENĪBA

Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes - Latvijas lauku iedzīvotāju attīstības stratēģijas un kultūrvides pārmaiņas

Eiropas Sociālā fonda projekts

Nr. 2009/0222/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/087

Aija Priedīte

Projekta forums Cēsainē 2012. gada 5. decembrī

Starpdisciplinārs projekts

- Sociālantropologs (1): **Saimniekošanas un uzņēmējdarbības prakses Latvijas laukos**
- Sociālantropologs (2): **Ētisku priekšstatu veidošanās un tiem atbilstošas prakses Latvijas laukos**
- Sociālantropologs (3): **“Viensētnieks” un “migrants”: Latvijas lauku iedzīvotāju mobilitātes prakses**

Starpdisciplinārs projekts

- Sociālantropologs (4): **Miermīlības kultūras izpēte: Antropoloģisks pētījums par kultūras faktoriem, kas ļauj izvairīties no konfliktiem**
- Politologs: **Pilsoniskās iniciatīvas, valsts un sabiedrības mijiedarbe lauku kopienās**
- Kulturologs: **Par Latvijas reģionu mazo pašvaldību stratēģijām dažādības vadībā**

Starpdisciplinārs projekts

- Vides eksperts: **Vides plānošanas instrumentu pielietojums: veiksmes un neveiksmes**
- Divi valodnieki: **Dialektu un izlokšņu robežu izmaiņas (lingvistisko un sociolingvistisko faktoru analīze)**
- Literatūrzinātnieks: **Dzīve uz laukiem latviešu literatūrā no brīvlaišanas laikiem līdz mūsdienām**

Metode

- Projekta pētnieki izmanto interviju metodi; intervē lauku cilvēkus par dzīvi uz laukiem
- Literatūrzinātnieks “intervē” literārus tekstus, romānus /garstāstus, uzstādot līdzīgus jautājumus

Rezultāti apkopoti divās monogrāfijās

**Zaļās zemes dievsunīšu un
likteņu līdumnieku laiki**
Literatūrsocioloģisks pētījums. Pirmā daļa

Kādas Latvijas viensētas dzīve
(Literatūrsocioloģiskā pētījuma „Zaļās zemes
dievsunīšu un likteņu līdumnieku laiki” otrā daļa)

Atlasītie rakstnieki/ daiļdarbi

- Brāļi Kaudzītes: Mērnīeku laiki
- Andrievs Niedra: Līduma dūmos
- Jānis Purapuķe: Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes
- Anna Brigadere: Trilōģija
- Jānis Jaunsudrabiņš: Jaunsaimnieks un velns
- Alfreds Dziļums: Pēdas rīta rasā
- Kārlis Ieviņš: Putras Dauķis
- Vija Upmale: Zemes sāpe
- Harijs Gulbis: Doņuleja
- Andrejs Upīts: Zaļā zeme
- Vladimirs Kaijaks: Likteņa līdumnieki
- Ilze Indrāne: Dievsunīši

Nosegtais laika posms

- 1850-1920 – Mērnieku laiki; Līduma dūmos; Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes; Brigaderes trielōģija; Zaļā zeme;
- 1920-1940 – Jaunsaimnieks un velns; Pēdas rīta rasā; Putras Dauķis; Doņuleja; Likteņa līdumnieki; Dievsunīši;
- 1940-1944 (pirmā padomju un vācu okupācija) Doņuleja; Likteņa līdumnieki; Dievsunīši;
- 1944/45-1991 (otrā padomju okupācija)- Zemes sāpe; Doņuleja; Likteņa līdumnieki; Dievsunīši;
- 1991 - (Latvijas neatkarība) - Likteņa līdumnieki; Dievsunīši

Ko uzzinām par lauku iedzīvotājiem, latviešu zemnieku dzīvi literatūrā (1)

- Dzīve muižā
- Dzimtsaimnieki – **ilgas pēc sava kaktiņa**
- Ja ne dzimtsaimnieks, tad vismaz rentnieks vai pusgraudnieks
- 1920. gada agrārās reformas jaunsaimnieki
- Darba zemnieki
- Lauki padomju laikā – zemnieks jautā, kas es esmu?
- **Zeme un darbs – nedalāma vienība**

Ko uzzinām par lauku iedzīvotājiem, latviešu zemnieku dzīvi literatūrā (2)

- Dēli – dzimtsaimniecības sapnis un ilgtspēja
- Dzimtsaimniecība prasa visu saimnieka uzmanību.
- Saimnieks un saime
- Labā saimniece
- Gājēji
- Vai iegātnis ir saimnieks, jeb vienmēr tikai iegātnis?
- Kur ir ieprecētai saimniecei mājas?
- Kalps un kalpone saimnieka un saimnieces lomā

Lauku iedzīvotājs un publiskā vide

- Pagasta valde un tiesa
- Valsts tiesas un runas vīru darbi un nedarbi „Mērnieku laikos“
- Pagasta valde un iedzīvotājs „Zaļajā zemē”
- Putras Dauķis un viņa draugi pagastvaldē
- Valsts, pagasts, pašvaldība literatūrā – drūma bilde

Lauku iedzīvotāju mobilitāte (1)

- **Vieta kā dzīvojamās dzīves vieta** (Attieksme pret ienācējiem)
- **Brīvprātīga pārcelšanās uz citu vietu** (jaunsaimniecība, skola, izglītība)
- **Darbaspēka kustība** (kalpi, meitas, gājēji)

Lauku iedzīvotāju mobilitāte (2)

- **Piespiedu pārcelšanās uz citu vietu** (bads, bankrots, slikta dzīve, nav dzīves kvalitātes, izlikšana no mājas, deportācijas karš)
- **Precības kā mobilitātes iemesls**
- **Uz pilsētu vai svešām zemēm**
- **Transnacionālā mobilitāte**

Lauku iedzīvotāju konflikti un to risinājumi

- **Kas izraisa konfliktus, kāds ir konfliktu iemesls?**
(Ģimenes konflikti, Melošana un intrigas, Politika/
karš, Greizsirdība un naids)
- **Kā izpaužas konflikti, kas tos veicina? Putras Dauķis
– īsts konfliktu meistars**
- **Starp kurām personām izveidojas konflikti?**
- **Miermīlība, miermīlīgi risinājumi - izlīgums**
- **Noslēgums - vai attēlotā sabiedrība ir miermīlīga?**
-

Vai šī “literārā” sabiedrība ir miermīlīga? Maza vardarbības statistika (5000 lpp.)

- divas plānotas slepkavības (Mērnieku laiki un Līduma dūmos) un abos gadījumos tiek nogalināts „nepareizs” cilvēks;
- viena plānota slepkavība ar vienlaicīgu pašnāvību (Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes);
- trīs slepkavības bez iepriekšēja nodoma (Likteņa līdumnieki, Zemes sāpē, Putras Dauķis, lai gan Putras Dauķī mīklainos apstākļos mirst vēl trīs cilvēki);
- slepkavības draudi (Pēdas rīta rasā);
- divas pašnāvības (Zaļā zeme un Likteņa līdumnieki);
- viena izvarošana (Likteņa līdumnieki);
- viens izvarošanas mēģinājums (Zemes sāpe).

Lauku iedzīvotāju vērtības un jēgpilna dzīve

- **Zeme, latviešu zemnieka vērtību pamats**
- Lauku iedzīvotāju dzīves sapnis
- **Savs - sava zeme, sava vieta** - kā laimes, labas, jēgpilnas dzīves apliecinājums
- Pamatvērtības un tradīcijas
- Darba tikums vai mūžam nepadarītie darbi?
- Pamatvērtības un attieksme pret bērnu
- Pamatvērtības un attieksme pret dabu
- Lielība, divkosība, liekulība, varas kāre – antivērtības